

Gemma Reguant Fosas

Institut del teatre

metodereguant@gmail.com |

MERO: Jo estic que Déu va donar la paraula a la persona per a diferenciar-la de la bèstia, i com que la llengua és l'eina que li pot fer més servei, no ha pas de tenir-la al rebost a tal de llonganissa.

Victor Català – Caterina Albert

Verbagàlia, *Victor Català, Teatre reunit*, Arola editors, 2021

1. DESIG

El desig en aquest número és reflectir la passió per la recerca en les arts escèniques, la passió per l'aprenentatge en elles, la passió per traslladar-ho a la societat i que aquesta n'obtingui beneficis, benestar i creixement. Aquest número és fruit de la passió per la llengua, la parla i els llenguatges diversos de l'escena. També pretén, humilment, estimular desitjos de millora en els entrenaments actorals, estimular la reflexió i l'augment de l'exploració de les arts escèniques per a l'ajuda i la inclusió de tota la societat. Igualment vol estimular l'amor a la llengua i a la parla dins el teatre on apareix, estimulant alhora desitjos de millora en la comunicació escènica en tots els àmbits.

2. LES ARTS ESCÈNIQUES

Les arts escèniques tenen la capacitat de produir una comunicació efectiva que pot transformar, divertir, distreure, entretenir, commoure, despertar, sanar, colpir, atansar realitats, aportar comprensió a la nostra vida i encara milers d'efectes més. També permet ampliar llenguatges, transmetre espais poètics i filosòfics, antropològics, socials i històrics. I tot sovint, amb l'objectiu de fer un servei a la societat. Com diu Declan Donellan (2004, p. 13):¹ «El teatre no és només un espai literal, sinó un lloc on somiem junts». Afegeix que «encara que tots els auditoris fossin arrasats, el teatre sobreviuria igualment, perquè l'ansia que tots tenim perquè ens actuïn és innata en nosaltres».

Els grans intèrprets es despullen internament i mostren la seva humanitat al màxim nivell, i permeten que es produeixi una transferència cap al públic fent-lo sentir, viure i commoure's i generant un moviment intern semblant al de la persona que actua. Aquest acte humà de transferència permet, sovint, una certa sanació, que es produeix per molts motius: per la distracció del dia a dia habitual, pels riures, pels plors, per la concentració de l'atenció a l'espectacle, pel coneixement de l'ésser humà, per la reflexió interna de cada persona, entre molts altres. Les arts escèniques tenen també molt a oferir-nos, pel coneixement profund de l'ésser humà que impliquen. Com ha dit Peter Brook,² la neurociència ha començat a comprendre allò que la gent de teatre ha sabut i experimentat des de sempre. S'ha donat sovint que la recerca en arts escèniques s'ha avançat a allò que la neurociència ha explicat després i ens explicarà. Això s'entén bé, ja que treballar amb el

¹ Donellan, D. (2004). *El actor y la diana*. Editorial Fundamentos.

² <https://sites.google.com/site/teatroneuroscienze/books/dialogos-entre-teatro-y-neurociencias-1>

propí cos com a instrument i canal artístic implica una fondària biològica pràctica que cap escàner o altre aparell de registre pot abastar.

És per això que la revista LSC (*Llengua, Societat i Comunicació*) ha volgut, tot celebrant el 20è aniversari i dins aquest espai de revista de divulgació científica, penetrar en les arts escèniques, un fet físic, orgànic, anímic i artístic que té un *aquí i ara* de presència real única i irreplicable com cap altre fenomen artístic.

Les arts escèniques impliquen assaig, provatura, creativitat, horitzons de cerca... Estan molt sovint inserides en investigacions fondes des de la pràctica. Perquè en totes les arts escèniques hi ha una implicació absoluta de l'ésser humà, ja que n'és el protagonista i element imprescindible a l'escena.

Les arts escèniques també poden transformar el món a través del seu vessant d'espectacle vivencial o aprenent i viatjant a través d'aprenentatges de les seves tècniques. Cada vegada hi ha més consciència de les capacitats transformadores de les arts escèniques, unes capacitats transformadores tant per a qui les fa com per a qui les rep. Expandir al món temes sobre les arts escèniques té, doncs, diverses bondats i beneficis que podrem veure en els articles. Resumint, poden dir que el treball amb les arts escèniques ens pot inspirar a una comunicació més bona amb el nostre organisme, abraçant-lo amb tota la seva humanitat completa que uneix la part física i respiratòria, amb els aspectes emocionals, filosòfics i espirituals que poden esdevenir-se en l'experiència escènica.

A través de llenguatges diversos de les arts escèniques, que es creen i recreen de nou a cada funció, les vivències humanes són comunicades. Cal, però, no oblidar la diferència entre un professional i un *amateur*, respectant ambdós en el seu àmbit. Cal respectar l'ofici, un ofici que té una implicació fonda en recerca humana i artística. Aquest número de la revista té, doncs, també, la voluntat d'honorar els oficis de les arts escèniques i, alhora, els estudis i recerques que es fan en aquest àmbit. Fernando Fernán-Gómez deia sovint i repetidament que ens faltava moltíssim perquè es valorés l'ofici escènic. Encara que no estem en la situació del seu film *El viaje a ninguna parte*, sí que sembla encara que es valori, moltes vegades, més la fama que l'ofici en si mateix.

Les arts escèniques poden obrir portes mentals i sensorials internes per tot allò que s'esdevé a l'escenari. Provoquen un saber *experiencial* per tot allò que contenen. Mircea Eliade parlava de la *connaissance expérimentale*³ que només es pot transmetre presencialment, i és en aquest àmbit presencial de les arts escèniques on podem trobar la coneixença experimental que pot connectar amb arrels fondes d'un mateix.

Quan som artistes de les arts escèniques interpretem a través del nostre cos, emetent el seu contingut psicofísic i anímic. És per aquest material humà que viu dins les arts escèniques que hi ha, justament, una detecció i coneixement pregon del comportament d'aquest ésser humà, fet que pot ajudar a la recerca biològica, lingüística, fisiològica, artística, antropològica, espiritual, de manera transversal a través de les seves diferents disciplines artístiques, sempre que hi hagi una bona recerca i un bon treball.

Tot el coneixement humà i artístic que es desenvolupa dins d'una preparació d'escena després es regala al públic. I l'audiència podrà tenir també, assistint a aquell espectacle, aquest coneixement *experiencial* o experimental, com diu Eliade, en veure uns éssers humans que intenten o aconseguen integrar altres éssers humans o personatges, despullant-se i oferint-se en diferents llenguatges. Hi ha diversitat de llenguatges escènics; en tots ells l'essència és la vida plena d'humanitat única en un *aquí i ara*.

En aquest monogràfic volem fer una referència especial a la llengua, a la parla escènica, perquè el respecte a la llengua i a la parla implica en escena que la boca ha de ser més gran,

---

³ Eliade, M. (1959). *Techniques du Yoga*. Librairie Gallimard.

l'articulació, més àgil, perquè les distàncies són diferents. I per això hem volgut potenciar en aquest número de la revista els entrenaments de l'expressió oral, tan necessaris.

3. ELS ARTICLES

L'entrenament és l'eina de millora contínua. Aportem quatre articles dedicats als entrenaments que poden estimular, creiem, l'aprenentatge, la reflexió i la recerca dins les arts escèniques que poden ajudar a comprendre i valorar aquest ofici i, potser, estimular a viure el joc escènic d'una manera nova.

Dins d'aquest monogràfic trobem una revisió necessària i valuosa, a tall de glossari, per part de Begoña Frutos, de les tècniques més importants de l'entrenament vocal i expressiu en la veu parlada dins l'escena durant els segles XX i XXI. Calia englobar-les en un mateix text i aquí ho tenim. Aquestes tècniques tenen utilitat per a tothom qui s'acosti a l'expressió oral o a parlar en públic o a qualsevol disciplina artística que conté la parla. Cal recordar que molt abans d'aquestes tècniques de veu parlada, s'abordava aquest tipus de treball des de la disciplina del cant, però no s'aprofundia en els estudis de la veu parlada a nivell expressiu de manera integral i, fins i tot, en el tractament per millorar una parla es feien servir tècniques del cant. Els segles XX i XXI han donat valor a les tècniques de veu parlada dins l'escena, sempre des de la connexió ment-cos-veu, i això ha fet aportacions importants a la nostra societat que mereixen aquesta difusió.

En l'article de Flavia Montello podem trobar un estudi acuradíssim, fruit de l'aprofundiment en la pràctica, sobre les tècniques de la formació de la parla del gran visionari Rudolf Steiner. Steiner va ser un avançat al seu temps en el tractament holístic de la parla i el tractament artístic d'aquesta. A Rudolf Steiner encara no l'hem valorat prou i aquest article, potser, farà que moltes persones vulguin acostar-se al seu treball, d'absoluta actualitat, encara que sigui de fa un segle, ja que ell va morir el 1925.

Dins la reflexió sobre els entrenaments de l'actriu Soledad Garre, autora de l'article, trobem l'herència de Phillip Zarrilli i Michael Txèkhov. De Michael Txèkhov, nebot del gran dramaturg Anton Txèkhov, encara no se'n coneixen prou a casa nostra les seves tècniques d'interpretació actoral i de veu. Juntament a aquesta herència, trobem les reflexions sobre filosofia i consciència actoral experimentades per l'autora des de la pràctica com a creadora i executora. Tots els entrenaments d'aquesta publicació contenen, com aquest, una visió integrada ment-cos i/o ment-cos-veu necessària per a un bon funcionament escènic.

Sobre els entrenaments trobem també, amb Gemma Reguant, un altre enfocament actoral holístic i orgànic, analitzat des de l'experiència de transmissió al públic. Agafant la respiració com a primera referència, i també la veu, l'autora uneix el fenomen de transferència escena-públic, conegut en el teatre experimentalment des de sempre, a descobertes actuals de la neurociència. Aquestes recerques confirmen que tot es transmet per efecte mirall. D'aquí la importància d'una bona emissió cap a l'audiència des de l'escenari, per poder produir més benestar dins el fenomen teatral. L'article aporta diverses tècniques per aconseguir benestar actoral amb l'entrenament i, com a conseqüència, benestar en el públic.

Ens ha interessat incloure una altra tècnica de desenvolupament artístic com és el *clown*, no només perquè fa una gran aportació a la societat amb el goig que pot donar, sinó perquè parla del despullament intern vers la veritat pròpia i un retrobament de la innocència, sovint massa oblidada. Els valors de la tècnica del *clown*, potser, els necessitem tenir més presents en aquesta societat i Ton Muntané ens dona algunes claus a partir de les seves experiències docents.

D'altra banda, hi ha una aportació de Ferran Audí des de la visió d'actor i director que fa un recull històric sobre el recorregut de la transmissió oral actoral i la importància que

ha tingut en la nostra societat i com la nostra llengua ha estat transmesa durant segles a través el fet teatral actoral, convertint-se en gresol de la llengua oral. Aquest article, també ple d'anècdotes sobre el teatre, reflecteix la importància que ha tingut durant segles la transmissió en el teatre de la llengua oral.

Si parlem de llengua i de transmissió oral vinculada a la transmissió escrita, podem dir, segurament sense equivocar-nos, que el més gran dramaturg de tots els temps ha sigut Shakespeare. Tenir l'aportació, per part de Salvador Oliva, de l'estudi d'una obra de Shakespeare molt poc estudiada és un goig per a tots els amants de la llengua shakesperiana i pels amants de teatre i de la llengua. Oliva és l'única persona del país (i potser del món) que ha traduït absolutament tota l'obra de Shakespeare. En el seu article Oliva comenta l'obra *Ricard II* i des d'aquí l'instem que l'ampliï en un llibre (per a l'article ens havíem de cenyir a l'espai que dona la revista). L'article fa una anàlisi d'un dels drames més lírics de Shakespeare comentant la seva profunditat lírica i el poder del llenguatge del dramaturg, i ens ofereix fragments de les seves traduccions per gaudir d'aquest llenguatge alçat. En escriure aquesta introducció al número de la revista s'acaba d'anunciar que a Salvador Oliva se li ha atorgat aquest any la Creu de Sant Jordi.

Explorant les arts escèniques no podem oblidar la dansa, amb una gran representació de qualitat a Catalunya. Hem de dir, però, que quedaran fora en aquest número altres disciplines com el teatre d'objectes, entre altres mirades. En l'apartat de dansa tenim un article amb perspectiva d'ajuda a la societat a través de la dansa. L'article de recerca en la dansa l'han escrit Susanna Pérez-Testor, Teresa Pérez-Testor i Ainhoa Nieto. Elles ens permeten conèixer els programes que han dissenyat i aplicat amb estudis científics. S'han anomenat *Programa Alzheimer CCCB, Moviment i cultura, Ballant amb l'Alzheimer i La Dansa s'Apropa*. A través d'aquests, persones grans o amb diferents capacitats poden trobar benestar, practicant sessions de dansa i d'altres disciplines artístiques.

Fins aquí s'han comentat els articles escrits per persones que practiquen l'escena o les seves disciplines. Majoritàriament, els pràctics de l'escena no escriuen i els teòrics sobre l'escena, normalment, no actuen. A vegades, el pràctic no sap com escriure i, a vegades, el teòric quan vol escriure sobre la pràctica demostra una comprensió poc fonda, amb el que veu des de fora o des dels documents. Les persones pioneres que fa anys vàrem fer un doctorat de matèria pràctica en arts escèniques ens trobàvem amb les preguntes absurdes que ens reclamaven a quin document ho havíem trobat, sense ser conscients que nosaltres no investiguem amb documents, sinó amb éssers humans i que, per tant, les nostres recerques es basen sobretot en recerca pràctica.

Per això, animem i encoratgem més estudis i recerca sobre les arts escèniques, siguin de doctorat o no, i també més diàleg i entesa entre els teòrics i els que actuen als escenaris. El tango és un ball que es basa en una abraçada entre qui lidera i qui segueix, que desvela moviments. Aquest número vol propiciar una abraçada amb bon diàleg entre intel·lectualitat i les pràctiques teatrals, que es basen essencialment en vivències carnals i espirituals.

Per això, com a contrapunt, tenim un article de Cinta Paloma sobre l'anàlisi teòrica d'algun dels aspectes de l'espectacle *Incendis* de Wajdi Mouawad. Es va estrenar al Romea el 2012 amb un Julio Manrique i una Clara Segura magnífics en les seves interpretacions, que encara són a la memòria dels qui ho vam gaudir. Aquest muntatge, degut al seu èxit, es va fer en altres temporades. La visió dels que ho veuen des de fora sempre és molt diferent de les que ho viuen des de dintre. Incloure'ls implica el desig fervent de més entesa entre ambdues parts, tan necessària. En aquest article Paloma s'interroga sobre si les guerres es poden escenificar i com poden fer aquest trasllat de la violència, basant-se en el que es va fer a la companyia La Perla 29 amb *Incendis*, i en comunicació amb ella.

Arts escèniques, comunicació i societat

© Gemma Reguant Fosas (2024)

Llengua, Societat i Comunicació, núm. 22

<http://revistes.ub/index.php/LSC/>

ISSN:1697-5928

lsc@ub.edu

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

4. LES ENTREVISTES

A part dels articles escrits podem trobar en aquest número dues entrevistes a persones del món del teatre. Els dos entrevistats estimen molt la llengua i la cuiden, la preserven i la transmeten. Oriol Genís porta mig segle als escenaris de manera continuada: ha treballat en els grans teatres i en els més petits, ha creat companyia pròpia i ha actuat en companyies d'altres; ha estat dirigit per directors molt diferents i ha fet tot tipus de teatre, fins i tot sarsuela. Genís ha viscut èpoques molt diferents i té molt a dir sobre les arts escèniques. Podem gaudir de la seva percepció de les diferències en el teatre, segons les èpoques, i sobre les diferències generacionals dins la mateixa època. També ens comparteix la seva pròpia experiència a l'escena tantíssims anys i el seu ideari teatral. Genís l'hem pogut veure fa poc interpretant en Mero, personatge citat a l'inici d'aquest text, amb tota la maduresa interpretativa a l'escenari regalant-nos la carnalitat de les paraules del text *Verbagàlia*, de Víctor Català.

D'altra banda, hem entrevistat Josep Maria Miró, dramaturg i director escènic, principalment. El vam entrevistar una setmana abans de recollir el Premio Nacional de Literatura a Madrid. Ha rebut tres premis Born a Catalunya, el premi Sgae i molts altres premis de manera contínua. Esmentar-los tots depassaria l'espai d'aquesta introducció. Segurament en aquesta revista tenim l'entrevista més llarga de Josep Maria Miró que podem trobar publicada. Va durar gairebé una hora i quaranta-cinc minuts, i vam aturar-la perquè teníem por que ens vinguessin a treure de l'aula; si no, hauríem xerrat tres hores més. Podem veure l'autor i el director repassant algunes de les seves obres, explicant anècdotes i compartint la seva visió sobre el teatre, l'escena, sobre el que aporta la llengua a la nostra societat. Es tracta d'una entrevista on l'autor destil·la perles sobre la llengua i sobre el teatre que són una lliçó. Podreu veure les reestrenes del *Principi d'Arquimedes* i de *Jo, travesti* de nou a Catalunya i l'estrena del seu text *La majordoma*, dirigida també per ell, amb la Rosa Renom. Durant l'entrevista ens van interrompre, com es pot veure en l'enregistrament. Finalment no ho hem tallat: Vam decidir no tallar-ho perquè no volem que ningú es perdi cap segon de l'entrevista i potser ens apareix un somriure i alguna complicitat veient aqueta *metàfora* de tot allò que hi ha al darrere sempre a les arts escèniques, i també a les entrevistes.

5. ENCARA UNES PARAULES

En aquest número hi ha també una declaració d'intencions. Volem aportar un petit gra de sorra a la materialització de més entrenament i assessors especialistes en els muntatges escènics que milloren la transmissió intèrprets-públic. Sobretot desitgem que es prengui responsabilitat en els àmbits de teatres públics, on, quan hi ha més diners, sovint es dediquen a escenografies més cares i no a assessors que treballin el conjunt ment-cos-veu-paraula. També considerem que cal més recerca acadèmica i no acadèmica que es publiqui. Aquí hem posat només un minúscul gra de sorra de tot el que podria ser.

Reivindiquem des d'aquí l'amor a la llengua i a les llengües. I reivindiquem l'expansió del benestar a través de les arts escèniques.

Vull deixar constància del meu agraïment a la direcció i al comitè d'edició de la revista, als correctors, als revisors dels articles i a totes les persones que han escrit o han estat entrevistades per a la revista, per les seves aportacions valuosíssimes.

Que gaudiu dels articles i de les arts escèniques!

Gemma Reguant Fosas